

TERITORIJA

Površina

Opština Rožaje zahvata površinu od 417 km², odnosno 3,02% površine Crne Gore (13 812 km²). Od ukupno 21 opštine u Crnoj Gori, Rožaje po površini zauzima 14. mjesto.

Šume pokrivaju oko 50 % teritorije Opštine (209,2 km²), a ostalo čini pretežno poljoprivredno zemljište (200,9 km²).

Broj stanovnika

Po privremenim podacima Repunličkog zavoda za statistiku, na teritoriji Opštine krajem 2002. godine, žive 26 825 stanovnika, odnosno 4,06% od ukupnog stanovništva Crne Gore (664, 865). Prosječna gustina naseljenosti je 65 stanovnika/km², što je više u odnosu na gustinu naseljenosti Republike (48 stanovnika/km²).

Položaj u Crnoj Gori

Opština zauzima krajnji-sjeveroistočni dio Crne Gore, na granici prema Srbiji i Kosovu.

Teritorijalno i organizaciono opština Rožaje pripada sjevernoj Regiji Crne Gore. Sjevernu Regiju čini 9 Opština: Bijelo Polje, Berane, Rožaje, Plav, Andrijevića, Kolašin, Mojkovac, Pljevlja i Žabljak. Po broju stanovnika čini oko 38 % stanovništva Crne Gore. Po površini Rožaje je veće od Opština Mojkavac i Andrijevića.

U okviru Sjeverne regije izdvajaju se dva sub centra: Bijelo Polje i Berane. Administrativno, Rožaje gravitira prema njima.

U okviru Sjeverne regije Rožaje pripada osovini sa naglašenim razvojem industrije i poljoprivrede.

Osnovna privredna karakteristika Sjeverne regije je nizak stepen razvijenosti uprkos značajnijim industrijskim kapacitetima.

Položaj u okruženju

Sa zapadne strane Opština se graniči sa Beranama, sa sjeveroistoka i istoka Tutinom i sa juga i jugoistoka sa opštinom Peć. Malim dijelom granice dodiruje se sa opštinom Plav na jugozapadu i opštinom Istok na jugoistoku.

Osim Andrijevice, ostale susjedne Opštine su po površini veće od opštine Rožaje. Ukupna površina teritorija susjednih Opština iznosi 11 867 km².

Osnovni elementi prirode

Osnovnu crtu konfiguracije terena Opštine daje hidrografija, t.j. rijeka Ibar sa svojim pritokama. Ibar dijeli Opštinu na dva dijela: Lijevu i Desnu obalu. Ibar protiče pravcem jugozapad-sjeveroistok. Dužina toka kroz grad iznosi 7,2 km.

Lijeva obala Ibra zahvata skoro 2/3 teritorije Opštine, ima dominantnu prisojnu orijentaciju, više zaravnjenih površina i pašnjaka, siromašnija je vodom i kvalitetom (3. do 4. klasa), prosječnu nadmorsku visinu 1 000 do 1 500 m, manju dužinu trajanja snijega, manji broj ledenih dana u godini (0-5), manju visinu sniježnog pokrivača i manji nagib terena.

Desna obala Ibra zahvata oko 1/3 teritorije Opštine, ima dominantnu osojnu orijentaciju, manje zaravnjenih površina i pašnjaka, bogatija je količinom i kvalitetom voda (1. klasa), prosječna nadmorska visina 1 000 do 2 000 m, veću dužinu trajanja snijega, veći broj ledenih dana u godini (5-10), veću visinu sniježnog pokrivača i veći nagib terena.

Klima Rožaja pripada tipu na prelazu između kontinentalne i planinske klime. Karakterišu je kratka i svježa ljeta i duge i sniježne zime. Njene specifičnosti su izuzetno povoljne vrijednosti za vlažnost vazduha, osunčanost i vazdušni pritisak, tokom čitave godine, mjerene kriterijumima njihovog zdrastvenog značaja. Nagli porast temperature počinje od aprila do avgusta, a nagli pad od septembra ka decembru odnosno januaru. Prosječna godišnja amplituda iznosi 17,9 ° C.

Srednja mjesečna količina padavina je 75 mm. Godišnji prosjek je 137 dana sa kišom. Snijeg u prosjeku pada 45 dana (maksimalno oko 100 dana), sa prosječnom visinom 51 cm.

Mikroreljef uslovljava različitu dužinu trajanja snijega u pojedinim djelovima Opštine.

Regionalna infrastruktura

Teritorijom Opštine prolazi Jadranska magistrala (Ibarskom kotlinom), koja je povezuje sa užim i širim okruženjem. Magistrala dijeli teritoriju Opštine na dva dijela, identično kao i rijeka Ibar: Lijevu i Desnu površinu Opštine. Izgradnja magistrale bila je uslov i generator svih privrednih i drugih aktivnosti i razvoja Opštine i presudan faktor integracije u šire okruženje.

Pored magistrale, Opština je povezana i regionalnim putevima sa opštinom Berane (preko Turijaka), opštinom Peć (preko Kule) i opštinom Tutin (preko Vuče). Jedan dio dionica puta preko Turijaka i Vuče je još neasfaltiran.

Elektroenergetski sistem Opštine je nestabilan, iz razloga nedovoljnih kapaciteta izvora na nivou Crne Gore, jednostranog napajanja i zbog lošeg stanja lokalnih dalekovoda i trafostanica. Opština se napaja električnom energijom jednostrano i preko jedne trafostanice 110 KV.

Skoro cijela teritorija Opštine je pokrivena signalom mobilne, ruralne i fiksne telefonije (ProMonte, Monet, Telekom). TK centar Rožaje je savremen, sa dovoljnim kapacitetima i povezan optičkim kablom sa Beranama i isturenim stubovima u MZ (Skarepača, Bać i Biševo). Razvoj ovog sistema posebno je intenziviran u zadnjih 5 godina.

Razvoj emisione tehnike zaostaje za potrebama stanovništva, tako da je značajan dio Opštine nepokriven RTV signalom.

PTT infrastruktura bilježi stalan razvoj, šireći svoj servis i na seoskom području kroz izgradnju lokalnih pošta u MZ (Biševo, Skarepača, Bać).

Lokalna infrastruktura

Vrijeme intenzivne industrijalizacije i migracije nije zaobišlo ni Rožaje. Ulagalo se samo u objekte i kapacitete koji znače nova zapošljavanja. Ostala komunalna i društvena infrastruktura je potpuno zapostavljena. To je osnovni razlog da je ulična mreža neizgrađena, kapaciteti vodovoda i kanalizacione mreže mali, korita rijeka u gradskom dijelu neuređena, neuređen statički i dinamički saobraćaj (nedovoljno parking prostora), neriješen tranzitni saobraćaj (Jadranska magistrala prolazi kroz centralni dio grada), neizgrađena seoska putna mreža, stihijsko širenje grada, nedostatak sportsko-rekreacionih objekata i terena (sportska dvorana, bazen, otvoreni tereni), nedostatak školskog prostora za osnovno obrazovanje u gradskom dijelu i neadekvatno stanje objekata i opreme za osnovno obrazovanje na seoskom području.

STANOVNIŠTVO

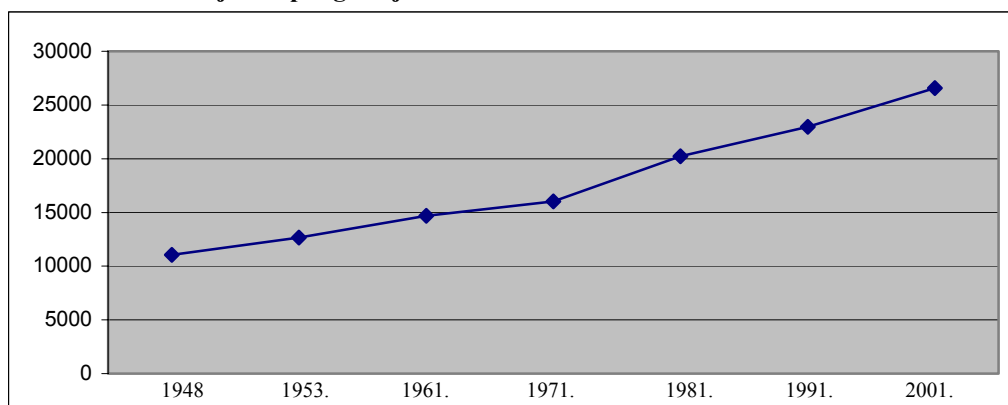
Pristup analizi stanovništva determinisan je količinom i kvalitetom dostupnih informacija i statističkih podataka. Kao vremenski nivoi (presjeci) retrospekcije, uzete su godine popisa stanovništva i pricjene od strane Republičkog zavoda za statistiku, lokalnih službi i javnih ustanova.

Kretanje stanovništva opštine Rožaje za period 1948.-2001. godine karakteriše stalan porast, ali sa značajnijim razlikama koji se odnose na nivo porasta i njegove promjene u pojedinim vremenskim intervalima (tabela 1. i grafikon 1.)

Tabela 1. Kretanje ukupnog broja stanovništva

Godina popisa	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2001.	2002.
Crna Gora	377 189	419 873	471 894	529 604	584 310	615 035	662 195	664 865
Rožaje	11 047	12 668	14 700	16 018	20 227	22 976	26 560	26 825
Procenat (%)	2,93	3,02	3,12	3,02	3,46	3,74	4,01	4,03

Grafikon 1. Kretanje ukupnog broja stanovništva

U posmatranom period ukupno stanovništvo u opštini Rožaje se uvećalo toliko da je njegov apsolutni porast iznosio 15 513 stanovnika odnosno prosječno 292 stanovnika godišnje. Najveći apsolutni porast stanovništva zabilježen je u periodu

1971.-1981. godine od 4 209, odnosno prosječno godišnje 420 stanovnika. U istom intervalu zabilježen je najveći prosječni godišnji prirodni porast u Crnoj Gori 5 470 stanovnika (tabela 2.).

Tabela 2. Prosječni godišnji prirodni porast stanovništva

interval	Crna Gora	Rožaje	%
1971-1981	5 470	420	7,67
1981-1991	3 072	275	8,95
1991-2001	4 716	358	7,59
2000-2001	3 408	364	10,7
2001-2002	2 815	293	10,41

U periodu od 1971.-2001. godine procenat prosječnog godišnjeg prirodnog porasta stanovništva u Opštini bilježi rast u odnosu na prosječni godišnji prirodni porast stanovništva u Crnoj Gori sa 7,67 % na 10,7 %. Nagli porast izražen je u 2001. godini.

Premanentan porast stanovništva opštine Rožaje, kao posledica, prije svega, visokog prirodnog priraštaja, ogleda se i u porastu učešća stanovništva Opštine u ukupnom stanovništvu Crne Gore sa 2,93 % u 1948. na 4,01 % u 2001. godini.

Natalitet stanovništva u opštini Rožaje za period 1998. – 2000. godine je viši u odnosu na Crnu Goru u istom periodu.(tabela 3.).

Tabela 3. Broj živorođenih i umrlih

Godina	Crna Gora		Rožaje	
	živorođeni	umrli	živorođeni	umrli
1998.	9 261	5 312	429	132
1999.	8 856	5 393	462	127
2000.	9 221	5 412	452	125
2001.	8 839	5 431	364	
2002.	8 300	5 482	380	

Stopa smrtnosti stanovništva u opštini Rožaje za period od 1998.-2000. godine je niža u odnosu na isti period u Crnoj Gori.

Opšta stopa fertiliteta u opštini Rožaje za period od 1998.-2000. je viša u odnosu na isti period u Crnoj Gori.

Porast stanovništva Opštine ne zavisi samo od prirodne komponente rasta već i mehaničkog kretanja stanovništva. Stvarna populaciona dinamika Opštine može se utvrditi poređenjem popisom utvrđenog i prirodnog kretanja stanovništva. Primenom ovog metoda utvrđeno je, da stanovništvo opštine Rožaje ima imigracione karakteristike u periodu 1961.-1981. godine, ali sa značajnijim oscilacijama. Naime, u razdoblju 1961.-1971. godine, prosječna godišnja stopa prirodnog priraštaja od 33,7‰ i stopa porasta ukupnog stanovništva od 8,6 ‰, daju stopu negativnog migracionog salda od -25,1 ‰, koja je 4,5 puta veća nego u Crnoj Gori. U među popisnom razdoblju (1971.-1981.) uz takođe visoku stopu prirodnog priraštaja (28,1 ‰) i visoku stopu ukupnog porasta (23,2 ‰), stopa migracionog salda iznosi -4,8 ‰, te je gotovo izjednačena sa negativnim migracionim saldonom Crne Gore (-3,1 ‰), a u odnosu na prethodno razdoblje smanjena na petinu.

Obzirom na nestabilnost okruženja u zadnjoj deceniji može se pretpostaviti da je populaciona ravnoteža u istom periodu poremećena, te da je stopa negativnog migracionog salda povećana.

Intezivna industrijalizacija usloвила je i značajnija kretanja stanovništva unutar Opštine, tako da sada skoro svaki drugi stanovnik Opštine živi u urbanom dijelu.

Popis stanovništva u Opštini iz 1981. i 1991. godine, i Crnoj Gori 1991. u pogledu starosne strukture i pola (tabela 4. i 5.), pokazuje slijedeće:

- učešće populacije starosti 0-19 godina u ukupnom broju stanovnika je opalo sa 52,45 % 1981. na 44,28 % 1991. godine, što je vjerovatno rezultat smanjena stope nataliteta i migracija.
- učešće populacije starosti 20-60 godina u ukupnom broju stanovnika je povećano sa 41,25 % 1981. godine na 47,86 % 1991. godine. Najveći porast bilježi populacija 20-29 godina.
- učešće populacije preko 60 godina se neznatno uvećalo sa 5,94 % 1981. na 6,42 % 1991. godine.
- učešće ženske populacije u ukupnom broju stanovnika je ostalo skoro nepromijenjeno (49,62 % 1981. , 49,44 % 1991. godine). Procenat učešća žena u ukupnoj populaciji crne gore 1991. godine iznosi 50,25 %.
- po popisu 1991. godine procenat učešća populacije 0-20 godina u ukupnom broju stanovnika Opštine (11,06 %) veći je u odnosu na procenat učešća iste populacije u ukupnom broju stanovnika Crne Gore (7,63 %).
- po popisu 1991. godine procenat učešća populacije 20-60 godina u ukupnom broju stanovnika Opštine (7,27 %) neznatno je manja u odnosu na procenat učešća iste populacije u ukupnom broju stanovnika Crne Gore (7,54 %).
- po popisu 1991. godine procenat učešća populacije preko 60 godina u ukupnom broju stanovnika Opštine (1,6 %) neznatno je manja u odnosu na procenat učešća iste populacije u ukupnom broju stanovnika Crne Gore (4 %).

Tabela 4. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u opštini Rožaje (popis 1981. godine)

Starosna sruktura	ukupan broj	Muškarci
0 - 4 godine	2 760	1 382
5 - 9 godina	2 757	1 448
10 – 14 godina	2 728	1 394
15 – 19 godina	2 365	1 187
20 – 24 godine	1 958	1 005
25 – 29 godina	1 489	770
30 – 34 godine	1 139	592
35 – 39 godina	901	438
40 – 44 godine	1 036	534
45 – 49 godina	792	419
50 – 54 godine	657	365
55 – 59 godina	377	188
60 – 64 godine	323	145
65 – 69 godina	373	194
70 – 74 godine	256	134
preko 75 godina	251	125
ukupno	20 227	10 190

Tabela 5. Struktura stanovništva po starosnim grupama i polu u opštini Rožaje i Crnoj Gori (popis1991. godine)

starosna struktura	Rožaje				Crna Gora			
	ukupan broj	%	muškarci	%	ukupan broj	%	muškarci	%
0 - 4 godine	2 563	11,15	1 310	51,11	50 708	8,24	26 150	51,56
5 - 9 godina	2 471	10,75	1 239	50,14	52 413	8,52	26 797	51,12
10 - 14 godina	2 536	11,03	1 272	50,15	52 337	8,5	26 986	51,56
15 - 19 godina	2 604	11,33	1 369	52,57	50 782	8,25	25 897	50,99
20 - 24 godine	2 476	10,77	1 298	52,42	48 869	7,94	25 591	52,36
25 - 29 godina	2 027	8,82	1 061	52,34	48 595	7,94	25 263	51,98
30 - 34 godine	1 682	7,32	863	51,3	47 810	7,77	24 639	51,53
35 - 39 godina	1 300	5,65	671	51,61	44 903	7,3	23 123	51,49
40 - 44 godine	1 047	4,55	544	51,95	39 175	6,46	19 354	49,4
45 - 49 godina	795	3,46	391	49,49	27 749	4,51	13 333	48,04
50 - 54 godine	955	4,15	487	50,99	35 675	5,8	17 060	47,82
55 - 59 godina	716	3,11	363	50,69	31 218	5,07	15 107	48,39
60 - 64 godine	568	2,47	305	53,69	27 985	4,55	13 130	46,91
65 - 69 godina	317	1,38	163	51,41	19 195	3,12	8 186	42,64
70 - 74 godine	225	0,97	98	43,55	10 608	1,72	4 177	39,37
preko 75 godina	365	1,59	182	49,86	20 800	3,38	8 116	39,01
ukupno	22 976	100%	11 616	100%	615 035	100%	305 931	100%

Procenat nepismenog stanovništva Opštine smanjen je sa 8,23 % 1981. godine na 5,60 % u 1991. godini i veći je od istog procenta u Crnoj Gori (4,95 %). Visok je procenat učešća ženskog pola u ukupnom broju nepismenih i identičan je procentu u Crnoj Gori (tabela 6. i tabela 7.)

Tabela 6. Nepismeno stanovništvo

Popis	Crna Gora		Rožaje	
	ukupno	M	ukupno	M
1981.	44 633	7 928	1 666	438
1991.	30 443	5 226	1 275	302

Tabela 7. Procenat nepismenog stanovništva

Godina	Crna Gora	Ž	Rožaje	Ž
1981.	7,60%	82%	8,20%	75%
1991.	4,95%	76%	5,60%	76%

Po popisu 1991. godine procenat stanovnika sa višim i visokim obrazovanjem u Opštini je nizak (2 %, odnosno 1,90%) i znatno zaostaje za procentom u Crnoj Gori (28,5 %, odnosno 3,8 %). Učešće ženske populacije u osnovnom obrazovanju iznosi 46 % (tabela 8. i tabela 9.)

Tabela 8. Stanovništvo 15 i više godina prema polu i stručnoj spremi (popis 1991. godine)

	Crna Gora		Rožaje	
	ukupno	M	ukupno	M
Školska sprema	459 577	225 998	15 406	7 976
bez školske spreme	40 724	9 238	1 683	536
1-3 razred osnovne škole	10 761	3 011	235	96
nedovršeno osnovno obrazovanje	64 301	24 313	2 733	846
osnovno obrazovanje	135 545	67 209	5 524	2 974
srednje obrazovanje	160 735	92 712	4 193	2 808
više obrazovanje	17 559	10 787	455	295
visoko obrazovanje	23 154	14 998	423	337
nepoznato	6 798	3 730	160	84

Tabela 9. Procenat stanovništva 15 i više godina prema stručnoj spremi (popis 1991. godine)

Stepen obrazovanja	C. Gora	Ž	Rožaje	Ž
osnovno	22%	50%	25%	46%
srednje	26%	44%	19%	33%
više	28,50%	39%	2%	42%
visoko	3,80%	35%	1,90%	20%

U periodu 1948. –1991. godine broj domaćinstava u Opštini se povećao sa 1 771 na 4 430, a smanjila prosječna veličina domaćinstva sa 6,24 na 5,22 člana. Najmanje učešće imaju domaćinstva sa jednim ili dva člana, a najveće učešće domaćinstva sa 6-8 članova. Znatno je manja prosječna veličina domaćinstva u Crnoj Gori (tabela 10.)

Tabela 10. Broj i veličina domaćinstava.

Godina popisa	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.
Br. dom. Crna Gora	83 639	92 152	106 569	121 911	142 692	163 274
Br. dom. Rožaje	1 771	1 949	2 278	2 673	3 364	4 430
veličina dom. C. Gora	4,5	4,55	4,42	4,34	4,09	3,77
veličina dom. Rožaje	6,24	6,49	6,45	5,99	6,01	5,29

BROJ PREDUZEĆA

Broj i oblik privrednih društava dat je na osnovu podataka Centralnog Registra Privrednog suda u Podgorici sa stanjem 31.12.2002. godine izuzev Akcionarski društava i prepoznatljivih privatnih društava stvarnu djelatnost osatlih preduzeća nije identična sa registrovanim djelatnostima.

Tabela 1. Broj i oblik registrovanih preduzeća u opštini Rožaje

red.br.	oblik društva	
1	Akcionarsko Društvo	13
2	Ortčko Društvo	59
3	Komaditno Društvo	3
4	Društvo sa ogr. Odgovornošću	91
5	Dio stranog društva	3
6	Zadruga	8
UKUPNO		165

Akcionarska društva predstavljaju transformisana društvena preduzeća sa prepoznatljivim djelatnostima, izuzev A.D. "2M", A.D. "Ibarpromet" i A.D. "Nova trgovina" koje se u stvarnosti bave trgovinom (tabela 2.)

Tabela 2. Akcionarska društva

	Naziv	Šifra djelatnosti	Opis djelatnosti
1	Kristal	26110	Proizvodnja ravnog stakla
2	2 M.	20300	Proizv. Građevinske stolarije
3	Biteks	17510	Proizvodnja tepiha
4	Domaća Radinost	17510	Proizvodnja tepiha
5	Famod Montebus	34300	Proizvodnja auto delova
6	Ibar Promet	51390	Trgovina na veliko hranom
7	Ibarmond	74202	Projektovanje i građ. objekata
8	Roplet	17600	Proizv.pletenih tkanina
9	Servistrans	50402	Održavanje i opravka vozila
10	Turijak	55120	Hoteli, moteli
11	Nova trgovina	1220	Uzgoj ovaca,koza, konja
12	Gornji Ibar	20101	Proizvodnja rezane građe
13	Dekor	21250	Proizv. Papira

U strukturi registrovanih privrednih društava najveći je broj iz sektora trgovine (42 %), a najmanje iz sektora poljoprivrede (9 %) i proizvodnje (23 %). Svako četvrto registrovano preduzeće bavi se uslužnom djelatnošću. Poljoprivrednom djelatnošću bave se uglavnom zadruge.

Tabela 3. Broj registrovanih preduzeća po sektorima

1	proizvodnja	36
2	trgovina	65
3	usluge	40
4	poljoprivreda	14
UKUPNO		155

U sektoru proizvodnje najveći je broj registrovanih privrednih društava iz oblasti proizvodnje rezane građe (69,5 % od ukupno registrovanih 36).

Tabela 4. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima - sektor proizvodnja

	šifra djelatnost	djelatnost	ukupno
1	17403	proizvodnja čebadi	1
2	36110	proizvodnja stolica i sjedišta	1
3	15320	proizvodnja sokova od voća i povrća	1
4	21210	proizvodnja talasastog papira i ambalaže	1
5	25110	proizvodnja guma za vozila	1
6	17404	proizvodnja gotovih tekstilnih predmeta	1
7	20300	proizvodnja građevinske stolarije	2
8	36120	proizvodnja nameštaja za kancelarije	1
9	18240	proizvodnja odevnih predmeta	1
10	17110	predenja vlakana od pamuka	1
11	20101	proizvodnja rezane građe	25
		ukupno	36

U sektoru trgovine najveći broj registrovanih preduzeća iz djelatnosti ostala trgovina na veliko (40 % od ukupno registrovanih 65)

Tabela 5. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima – sektor trgovina

	šifra djelatnost	djelatnost	ukupno
1	52220	trgovina na malo mesom	3
2	51430	trgovina na veliko radio, tv aparatima	1
3	51530	trgovina na veliko proizv. Za domaćinst.	1
4	51210	trgovina na veliko semenjem I hranom	2
5	52470	trgovina na malo knjigama	1
6	52240	trgovina na malo hlebom, kolačima	3
7	52120	trgovina na veliko životinjama	2
8	51460	trgovina na veliko farmaceut. Proizv.	1
9	51450	trgovina na veliko toaletnim proizv.	1
10	51410	trgovina na veliko tekstilom	2
11	51190	posredovanje u prodaji raznih proizv.	1
12	52460	trgovina na malo metalnom robom	1
13	50100	prodaja motornih vozila	1
14	51150	posredovanje u prodaji nameštaja	1
15	51330	trgovina na veliko mlekom , jajima	1
16	50300	prodaja delova za automobile	3
17	51530	trgovina na veliko drvetom	5
18	51360	trgovina na veliko šećerom, čokoladom	1
19	51130	posredovanje u prodaji građe	1
20	52110	nespec. Trgovina pretežno hranom	3
21	51700	ostala trgovina na veliko	26
22	51560	trgovina na veliko reprodukcioni materijal.	2
23	52120	ostala trgovina na malo	2
		ukupno	65

U sektoru usluga najveći broj registrovanih preduzeća je iz područja prevoz robe u drumskom saobraćaju (25 % od ukupno registrovanih 40).

Tabela 6. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima - sektor usluge

	šifra djelatnost	delatnost	ukupno
1	55300	restorani	3
2	55400	barovi	4
3	45210	grubi građevinski radovi	2
4	41000	prečišćavanje vode	1
5	74120	računovodstveni poslovi	1
6	74140	konsalting I menadžment	2
7	42250	građevinski I specijalni radovi	1
8	63300	djelatnost putničkih agencija	1
9	60211	prevoz putnika u drumskom saobraćaju	3
10	22250	ostale aktivnosti štampanja	1
11	60250	prevoz robe u drumskom saobraćaju	10
12	22220	štampanje	1
13	74203	inženjering	2
14	63400	aktivnosti drugih posrednika u saobraćaju	1
15	45110	rušenje objekata, zemljani radovi	3
16	50200	održavanje I opravka mot. Vozila	1
17	74202	projektovanje, građenje ojekata	1
		ukupno	40

U sektoru poljoprivrede registrovane djelatnosti u stvarnosti nijesu prepoznatljive, izuzev ZZ. "Agrobisernica", koja poseduje farmu ovaca i krava i komunalnu klaonicu.

Tabela 7. Struktura preduzeća po registrovanim djelatnostima - sektor poljoprivreda

	šifra djelatnost	delatnost	ukupno
1	O2010	uzgoj I iskorišćavanje šuma	3
2	O1220	uzgoj stoke	3
3	O2020	usluge vezane za šumarstvo	1
4	O1210	uzgoj goveda proizvodnja mleka	2
5	O1121	gajenje povća, cveća, ukrasnog bilja	4
6	O1300	mešovito farmerstvo	1
		ukupno	14

Na teritoriji opštine Rožaje registrovano je 218 samostalnih preduzetnika i to iz sektora trgovina i usluga 181, iz sektora zanata 37.

RESURSI I MOGUĆNOSTI NJIHOVE VALORIZACIJE

Cilj je da se teritorija opštine Rožaje sagleda sa aspekta ekonomskih mogućnosti.

Pored određenih pogodnosti Opština nema izrazite potencijale koji bi bili garancija privrednog razvoja i rasta.

Prirodni potencijali

Šume- polovinu teritorije Opštine pokrivaju šume (20 924 ha). Ukupna šumska masa procenjuje se na oko 3 800 000 m³. Visoke ekonomske šume učestvuju sa 81,70 %, niske šume i šikare učestvuju sa 10,6 %, a zaštitne šume sa 7,70 % u ukupnim šumskim površinama. Četinari čine 78 %, a lišćari 22 % drvene mase visokih šuma. Šume dominiraju na desnoj obali Ibra (u južnoj teritoriji Opštine) kako po površini, drvnj masi tako i po kvalitetu (visoke ekonomske šume).

Značajan, a nedovoljno istražen i valorizovan, je potencijal ljekovitog bilja i šumskih plodova i mogućnost uzgoja.

Poljoprivredno zemljište- skoro polovinu teritorije Opštine (20 085 ha) čini poljoprivredno zemljište, od čega oranice 7,5 %, voćnjaci 0,08 %, livade 37,5 % i pašnjaci 55 %. Ovakva struktura poljoprivrednog zemljišta ukazuje na značajan potencijal za intenzivno stočarstvo posebno u Mjesnim zajednicama Biševo, Paučina, Bukovica, Bašča i Lovnica.

Struktura poljoprivrednih površina je značajan pokazatelj optimalnog korišćenja zemljišta.

Značajan je i procenat učešća poljoprivrednog stanovništva (preko 40 %) u ukupnom stanovništvu Opštine.

Geografski položaj i elementi prirode- opština Rožaje se graniči sa susednim Opštinama u Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu. Jadranskom magistralom povezana je sa širim okruženjem regionalnog karaktera, što predstavlja stvoreni potencijal za turizam i integraciju poslovnih aktivnosti. Trajanje zimskog pokrivača i do 100 dana prosječne visine 51 cm, nagib terena za zimski turizam (20-40 %) sa optimalnom orijentacijom, nadmorska visina potencijalnih terena (1100- 2500 m), čist vazduh, obilje vode visokog kvaliteta predstavljaju preduslov za razvoj zimsko-planinskog turizma sa pratećim sadržajima. Najatraktivniji prostori su u zoni Hajle, Štedima, Rusolije, Žlijeba, Vrela Ibra, Kočina, Zakamenja i Bandžova. Čitava teritorija Opštine obiluje brojnim postojećim i potencijalnim kotama, za izletnički turizam.

Krečnjak- velika količina kvalitetnog krečnjaka u blizini Dacića, na putu za Peć značajan je potencijal za razvoj intenzivnog građevinarstva (kamenolom, kameni agregat, betonska masa i betonska galanterija).

Mineralna voda- indentifikovane a nedovoljno istražene mogućnosti eksploatacije mineralne vode u Đ. Lukama, Bašči i Kalačama zaslužuju detaljnu analizu kvaliteta, količine i mogućnosti korišćenja samostalno ili u okviru postojećih proizvodnih kapaciteta u susedstvu ("Rada" Bijelo Polje).

Izvorska voda- obimnost i dobar kvalitet pleniminarnih istraživanja ukazuju na opravdanost sve većih interesovanja domaćih i stranih partnera za iskorišćavanje ovog resursa i mogućnost plasmana na inostrano tržište.

Stvoreni potencijali

Stanovništvo i zaposleni- procenat radno-sposobog stanovništva u ukupnom broju stanovnika je oko 45 %. Polna struktura ukazuje na stanje ravnoteže. Urbano stanovništvo čini polovinu ukupnog broja stanovništva. Prostorni razmeštaj

stanovništva u sekundarnim centrima (MZ) omogućava aktiviranje prirodnih i ljudskih resursa uz prostorni razmeštaj poslovnih aktivnosti.

Struktura zaposlenih u privredi, a posebno u industriji ukazuje na dominaciju nekvalifikovane i polukvalifikovane radne snage, koja je osnova za stabilnost i kvalitet poslovne aktivnosti, a nedostatak radne snage sa višom kvalifikacijom (VSS, VŠ i VKV), koja je uslov za efikasniji menadžment i aktivnost razvoja (kreativnost). Ovakva struktura zaposlenih jasno ukazuje na industrijski karakter lokalne ekonomije, te će glavni zadatak biti njena transformacija u preduzetničku, t.j. tržišnu ekonomiju kroz obuku menadžmenta i zaposlenih.

Značajan je procenat učešća poljoprivrednog stanovništva (preko 40 %).

Veliki broj radno sposobnog stanovništva je na privremenom radu u inostranstvu (prema procenama oko 3 000), te njihovo znanje i stečeni kapital, uz poseban odnos i program, može biti značajan faktor u razvoju lokalne ekonomije.

Treba ukazati i na tradicionalno prepoznatljiv preduzetnički duh stanovništva ovog područja.

Izgrađeni kapaciteti privrede- postojeći kapaciteti privrede, tehnološka opremljenost, vrijednost osnovnih sredstava i programi svakako su značajan potencijal ne samo za lokalnu već i za nacionalnu ekonomiju, a posebno:

- šumarstvo
- drvena industrija,
- poljoprivreda (stočarstvo i mesna industrija)
- turizam i ugostiteljstvo,
- metaloprerađivačarstvo,
- tekstilna industrija,
- transport i servis,
- građevinarstvo
- zanatstvo.

Izgrađeni kapaciteti neprivrede:

- Osnovne škole (10)
- Gimnazija (1)
- Srednja mešovita škola (1)
- Dom zdravlja sa seoskim zdravstvenim ambulantama u sekundarnim centrima,
- Centar za kulturu,
- Gradska biblioteka,
- Veterinarska stanica
- Lokalni mediji (4)

Infrastruktura:

- Jadranska magistrala, povezuje teritoriju Opštine sa užim i širim okruženjem uključujući i Jadransko more.
- Regionalni putevi povezuju Opštinu sa Beranama (preko Turijaka), sa Tutinom (preko Vuče) i sa Kosovom (preko Kule).
- Skoro čitava teritorija Opštine je pokrivena signalom fiksne ili ruralne telefonije (Telekom) i mobilne telefonije (ProMonte, Monet). TK centar je optičkim kablom povezan sa Beranama i isurenim stubovima u sekundarnim

centrima (Skarepača, Biševo i Bać). Telefonske centrale u TK centru Rožaje i sekundarnim centrima su digitalne sa jednostavnom mogućnošću proširenja kapaciteta prema potrebama korisnika.

- Poštanski saobraćaj kvalitetno se odvija preko pošte u Rožajama i sekundarnih centara (Skarepača, Biševo i Bać).
- Dužina asfaltiranih seoskih puteva u zadnje 4 godine je sa povećana sa 8 km na 40 km.
- Stalno se poboljšava stanje infrastrukture na seoskom i urbanom području (vodovod, NN mreža i broj trafostanica, telefoni i sl.).
- Javni prevoz obavlja se preko terminala autobuske stanice,
- Na teritoriji opštine Rožaje izgrađene su 3 benzinske pumpe (Jugopetrol, Ina i M Petrol) .

Industrijska zona- planirana industrijska zona “Zeleni”, koja se prostire na oko 40 ha, a koja je djelimično izgrađena postojećim industrijskim kapacitetima sa izgrađenom osnovnom infrastrukturom pruža dobre mogućnosti za lokaciju proizvodno-uslužnih djelatnosti malih i srednjih preduzeća uključujući i preduzetničke inkubatore.

Lokalne banke- na teritoriji Opštine prisutne su filijale slijedećih banaka:

- Montenegro banka,
- Crnogorska komercijalna banka,
- Euromarket banka
- Ekos banka.

CKB i Euromarket banka imaju izgrađene i operativne različite kreditne linije uključujući i kreditne linije za razvoj MSP i preduzetništva.

Sektor MSP i preduzetništva- evidentan je rast i razvoj MSP i samostalnog preduzetništva na teritoriji opštine Rožaje, što se ogleda u broju registrovanih MSP i samostalnih preduzetnika i broju upošljenih. Učešće ovog sektora u BDP, DP i ND je za sada nepoznata. Podizanje konkurentnosti kapaciteta ovog sektora moguće je ostvariti i kroz sektorska udruženja uključujući i formiranje mikro kreditnih fondova i kreditnih unija za članove udruženja.

Nevladine organizacije- na teritoriji Opštine registrovano je oko 20 nevladinih organizacija sa različitim programima. Treba istaći prepoznatljivo udruženje poljoprivrednih proizvođača, sa konkretnim programom i rezultatima. Umrežavanje ovog sektora za sada nije aktuelizovano, kao i njegovo partnerstvo sa profitnim i javnim sektorom.

RAZVOJNI PROJEKTI OPŠTINE

Razvojni projekti opštine vezani su za izgradnju infrastrukture kao formule razvoja Opštine, a u cilju otklanjanja ograničenja za razvoj i rast privrednih aktivnosti i aktiviranja prirodnih i ljudskih resursa i u sekundarnim centrima, t.j. Mjesnim Zajednicama Opštine. Program aktivnosti ima slijedeće ciljeve:

- Asfaltiranje i modernizacija mreže lokalnih puteva u dužini od najmanje 5 km godišnje. Od ukupne dužine ove mreže (120 km) do sada je asfaltirano 40 km. Ova aktivnost se realizuje u saradnji sa Direkcijom javnih radova RCG.
- Rekonstrukcija postojećih i izgradnja novih seoskih vodovoda u saradnji sa Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede
- Rekonstrukcija postojeće niskonaponske mreže i izgradnja novih trafostanica na seoskom području u saradnji sa Ministarstvom privrede. Postojeće stanje mreže i kapaciteti izvora su nedovoljni za izgradnju novih privrednih kapaciteta u sekundarnim centrima.
- Izgradnja isturenog stuba TK centra za Lovnicu, Klanac i Bašću. Ovim bi skoro cijela teritorija Opštine bila pokrivena fiksnim telefonima, što je važno za pokretanje razvoj poslovnih aktivnosti. Ova aktivnost će se realizovati u saradnji sa Telekomom i građanima.
- Asfaltiranje dijela dionica regionalnih puteva za Berane (preko Turijaka) i Tutin (preko Vuče), u saradnji sa Ministarstvom saobraćaja.
- Izgradnja južne zaobilaznice grada u cilju izmještanja tranzitnog saobraćaja iz centra, u saradnji sa Ministarstvom saobraćaja.
- Izgradnja sabirnog kanizacionog kolektora duž korita rijeke Ibar sa sistemom za prečišćavanje, u saradnji sa Vladom RCG.
- Izgradnja gradske sportske dvorane, koja bi bila u funkciji razvoja sporta i rekreacije i u funkciji povećanja konkurentnosti turističke ponude postojećih kapaciteta. Ova aktivnost realizovaće se sa Direkcijom javnih radova RCG.
- Asfaltiranje i uređenje gradskih ulica i javnih površina u urbanom dijelu.
- Osnivanje Direkcije za planiranje i izgradnju, kao značajne institucije u planiranju razvoja opštine i aktiviranju građevinskih kapaciteta i sprečavanju odlivanja sredstava izvan Opštine.
- Prilagođavanje srednjeg stručnog obrazovanja potencijalima i potrebama razvoja lokalne ekonomije, a posebno šumarstva, poljoprivrede, turizma, građevinarstva i drvoprerade.
- Institucionalna podrška razvoju malih i srednjih preduzeća i preduzetništva, osnivanjem lokalnog biznis centra, zajedničkog projekta opštine i Agencije za razvoj MSP, u funkciji bržeg razvoja lokalne ekonomije, t.j. povećanje broja zapošljenih i povećanje prihoda Opštine.
- Izrada nacrta strategije dugoročnog razvoja Opštine sa prirodnim i privrednim potencijalima.

POSTOJEĆE STANJE U PRIVREDI

Poslije decenije regionalne nestabilnosti, Rožaje predstavlja Opštinu visoke nezaposlenosti i niskih prihoda. Opštinska zajednica, koja je ranije bila zavistna o velikim državnim fabrikama i lancima nabavke kojima je upravljala interna ekonomija, još uvijek se nije ekonomski mogla uspraviti.

Sistemu centralnog planiranja iz 80-tih godina nema povratka, te će društvena preduzeća i dalje nastaviti da slabe, što će dovesti do povećanja nezaposlenosti i pada prihoda opštinske ekonomije. Instrumenti kojima država može uticati na rješavanje ekonomskih problema Opštine su ograničeni u okviru globalnih ekonomskih kretanja

(strana ulaganja, privatizacija, tenderska prodaja, aukcija i sl.). Uloga države je svedena na kreiranje povoljnijeg poslovnog okruženja.

Stepen zaposlenosti ukupnog stanovništva je jedan od osnovnih pokazatelja nivoa razvijenosti Opštine.

Ukupan broj zapošljenih u opštini u 1981. godini bio je do sada najveći i to 5 076 odnosno mjereno stepenom zaposlenosti 25 %, i to:

- primarni sektor 1 648
- sekundarni sektor 1 350
- tercijarni sektor 2 078

U 2000-toj godini broj uposljenih je iznosio 3 130 i to u privredi 2 339 i van privrede 791.

U 2001-oj godini broj zapošljenih je iznosio 3 104, odnosno stepen zapošljenosti je iznosio 11,68 %. U isto vrijeme u Crnoj Gori je stepen zapošljenosti iznosio 17,30 %, a učešće broja zapošljenih u opštini u ukupnom broju zapošljenih u Crnoj Gori 2,7 %.

U 2002-oj godini broj zapošljenih iznosi 3 150, i to u privredi 2 300 i 850 van privrede. U privatnom sektoru upošljeno je 970, a u društvenom 2 180 radnika. Stepem zapošljenosti u ovoj godini iznosi 11,74 %.

Pad broja zapošljenih je jasan pokazatelj stanja u privredu opštine Rožaje.

Sintezni i najbitniji pokazatelj ekonomskog razvoja opštine jeste BDP DP, i ND.

Tabela 1. Bruto Društveni Proizvod u hiljadama DEM

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
2000.	2 054 700	26 897	1,3
2001.	3 398 846	32 196	0,95

Tabela 2. Društveni Proizvod u hiljadama DEM

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
2000.	998 333	14 105	1,41
2001.	1 780 303	19 982	1,12

Tabela 3. Narodni Dohodak u hiljadama DEM

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
2000.	672 019	8 574	1,27
2001.	1 404 701	15 676	1,11

Procenat učešća BDP Opštine u BDP Crne Gore u 2001-oj godini je opao sa 1,3 % na 0,95 %.

BDP u 2001-oj godini po stanovniku Opštine iznosi 1 212 DEM, dok je u istooj godini BDP po stanovniku u Crnoj Gori 5 132 DM.

DP u 2001- o j godini po stanovniku Opštine iznosi 752 DEM, dok je u istoj godini DP po stanovniku u Crnoj Gori 2 688 DEM.

Struktura BDP, DP i ND po granama u 2000-toj godinu ukazuje na povećanje procenta učešća sektora industrije, poljoprivrede, šumarstva , a pad sektora trgovine i ugostiteljstva u odnosu na 1999. godinu.

Tabela 4. BDP, DP i ND privrede opštine u 1999-oj godini (u hiljadama din)

	društveni bruto proiz	materijalni troškovi	društveni proizvod	amortiza- cija	Narodni dohodak		
					svega	plata	višak proiz
Društvena svojina	76 556	21 013	55 543	7 527	48 016	16 888	31 128
Privatna svojina	34 179	15 705	18 474	3 093	15 381	5 473	9 908
Zadružna svojina	1 040	2 617	-1577	378	-1955	1 057	-3012
Mješovita svojina	169 541	81 831	87 710	35 478	52 232	15 566	36 666
Industrija i rudarstvo	164 716	86 018	78 698	34 005	44 693	18 329	26 364
Poljoprivreda i ribarstvo	4 118	4 359	-241	713	-954	1 704	-2658
Šumarstvo	45 439	15 088	30 351	2 945	27 406	9 261	18 145
Vodoprivreda	0	0	0	0	0	0	0
Građevinstvo	928	684	244	2	242	77	165
Saobraćaj i veze	9 534	2 204	7 330	2 052	5 278	1 260	4 018
Trgovina	30 093	3 905	26 188	1 872	24 316	2 342	21 974
Ugostiteljstvo i turizam	11 758	4 416	7 342	1 427	5 915	1 799	4 116
Zanatstvo-proizvodni dio	7 249	2 569	4 680	2 824	1 856	2 718	-862
Stambeno-komunalne djejatnosti	6 995	1 847	5 148	618	4 530	1 079	3 451
Finansijske usluge-proizvodni dio	-27	3	-30	14	-44	192	-236
obrazovanje, kultura, informacije	0	0	0	0	0	0	0
Zdrav. Socijalna zaštita-proiz. Dio.	513	73	440	4	436	223	213
ukupno	281 316	121 166	160 150	46 476	113 674	38 984	74 690

Tabela 5. BDP, DP i ND privrede opštine u 2000-oj godini (u DEM)

	društveni bruto proiz	materijalni troškovi	društveni proizvod	amortiza- cija	Narodni dohodak	
					svega	plata
Društvena svojina	6 868 074	2 196 111	4 671 964	924 296	3 747 742	1 694 591
Privatna svojina	4 544 482	2 419 150	2 125 419	734 221	1 391 766	745 395
Zadružna svojina	289 705	131 444	158 298	47 037	111 299	139 073
Mješovita svojina	15 195 111	8 046 000	7 149 186	3 825 852	3 323 449	1 916 480
Državna svojina	0	0	0	0	0	0
Industrija i rudarstvo	16 597 852	8 657 630	7 940 263	4 319 816	3 620 715	2 339 698
Poljoprivreda i ribarstvo	873 408	470 556	402 852	74 594	328 372	205 851
Šumarstvo	4 961 815	2 051 667	2 910 111	339 777	2 570 296	982 888
Vodoprivreda	0	0	0	0	0	0
Građevinstvo	127 889	116 815	11 000	0	11 000	7 185
Saobraćaj i veze	862 407	217 556	644 927	390 592	254 373	151 219
Trgovina	1 072 778	354 555	718 415	176 295	542 523	273 331
Ugostiteljstvo i turizam	811 667	330 111	481 556	65 629	416 002	92 072
Zanatstvo-proizvodni dio	617 963	234 370	383 592	92 111	291 444	165 629
Stambeno-komunalne djejatnosti	825 370	294 815	530 556	72 185	458 407	229 185
Finansijske usluge-proizvodni dio	97 371	56 111	41 262	407	40 891	21 481
obrazovanje, kultura, informacije	0	0	0	0	0	0
Zdrav. Socijalna zaštita-proiz. Dio.	48 852	8 519	40 333	0	40 333	27 000
ukupno	26 897 372	12 792 705	14 104 867	5 531 406	8 574 256	4 495 539

Statistički podaci za nivo investicija po stanovniku opštine kao jedan od pokazatelja razvoja privrede, za zadnjih 5 godina ne postoji.

U privredi opštine industrija ima presudan značajan, zajedno sa šumarstvom i poljoprivredom. U industriji su zastupljene tradicionalne grane (drvoprerađiva, tekstil) imaju ekstenzivni karakter (šumarstvo, poljoprivreda, građevinarstvo).

Detaljna analiza stanja po sektorima i preduzećima (osnovna sredstva, investicije, tehnička opremljenost rada, radna snaga i njena kvalifikaciona struktura, kvalitet programa i sl.) ukazala bi na stvarne probleme i potencijale privrede u Opštini.

Generalno se može zaključiti da je kvalifikaciona struktura zapošljenih u privredi loša. Izrazito je učešće PK i NK radne snage, važne za stabilnost i kvalitet realizacije poslovnog plana, ali nedovoljne za aktivnosti menadžmenta i inovativnosti, čiji su nosioci radnici sa višim kvalifikacijama (VSS, VŠ i VKV).

BROJ ZAPOŠLJENIH

U periodu od 1981. do 2002. godine, broj ukupni upošljenih stalno opada tako da je i stepen zaposlenih sa 17,58 % 1981. godine opao na 11,74 % 2002. godine.

Po statističkim podacima 2001. godine ukupna broj zapošljenih iznosio je 3 104, a 2002. godine 3 150.

Tabela 1. Kretanja broja zapošljenih u Opštini

godina	broj upošljenih	stopa %
1981.	5 076	17,58
1987.	4 148	17,00
2000.	3 130	11,88
2001.	3 104	11,68
2002.	3 150	11,74

Po privremenim statističkim podacima iz februara 2003. godine, od ukupno zapošljenih 3 150 u privredi je zapošljeno 2 300 i van privrede 850, od toga u privatnom sektoru 970 i u državnom 2 180.

U Akcionarskim društvima (društvenim preduzećima), u februaru 2003. godine, zapošljeno je 1 589 radnika (tabela 2.). Od tog broja jedan dio je na prinudnom odmoru, a jedan dio radnika nije uključen u poslovnu aktivnost preduzeća jer ista praktično ne rade ("Kristal", "Famod-Montebus", "Biteks", "Buteks", "Domaća radinost" i "Napredak").

**Tabela 2. Broj zapošljenih u Akcionarski društvima
(februar 2003)**

Akcionarsko društvo	br.radnika
Servistrans	105
Kristal	91
Famod-Montebus	38
Ibarmond	19
Gornji Ibar	604
Dekor	135
Biteks	144
Domaća Radinost	16
Buteks	198
Šumarstvo	176
Napredak	12
HTP	51

Ukupno 1589

U ostalim javnim preduzećima i institucijama lokalnog i republičkog nivoa, u februaru 2003. godine, zapošljen je sledeći broj radnika:

1. Javna preduzeća, (lokalna)	56
2. Javna preduzeća, (državna)	156
3. Organi i institucije lokalne uprave	112
4. Javne ustanove (državne)	228
5. Obrazovanje	451

U zadrugama je upošljeno 138 radnika. Ostali broj radnika je upošljen u privatnom sektoru i sektoru finansija (banke, ZOP).

BROJ NEZAPOŠLJENIH

Po podacima Zavoda za zapošljavanje, evidentirano je 3 937 lica koja traže zapošljenje na dan 31.12. 2001.godine (tabela 1).

**Tabela 1. Broj nezapošljenih, po kvalifikaciji i polu
(stanje 31.12.2001. godine)**

grupa	stručna sprema	ukupno	Ž	%	M	%
1	NK	2440	1775	72,7	665	27,3
2	PK	48	12	25	36	75
3	KV	975	509	52,2	466	47,8
4	Tehničari	413	271	65,6	142	34,4
5	VKV	4	1	25	3	75
6	VŠ	38	23	60,5	15	39,5
7	VSS	19	7	37	12	63
	ukupno	3937	2598	66	1339	34

Po podacima Zavoda za zapošljavanje, evidentirano je 3 936 lica koja traže zapošljenje na dan 31.12. 2002.godine (tabela 2).

Tabela 2. Broj nezapošljenih, po kvalifikaciji i polu (stanje 31.12.2002. godine)

grupa	stručna sprema	ukupno	Ž	%	M	%
1	NK	2444	1703	69,7	741	30,3
2	PK	40	9	22,5	31	77,5
3	KV	940	490	52,1	450	47,9
4	Tehničari	419	267	63,7	152	36,3
5	VKV	7	1	14,2	6	85,8
6	VŠ	54	29	46,3	25	53,7
7	VSS	31	18	58	13	42
ukupno		3936	2517	63,9	1419	36,1

Tabela 3. Nezaposlena lica prema školskoj spremi, polu i sarosti (stanje 31.10.2002. godine)

KVALIFIKACIJA	UKUPNO	M	Ž	DO 18 GOD		18- 25 GOD		25- 30 GOD		30- 40 GOD		40- 50 GOD		PREKO 50 GOD	
				M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
NKFK	2.382	633	1.749	35	95	185	142	94	310	8	504	276	618	35	80
KV	955	454	501	5	22	66	232	64	91	171	114	25	37	4	5
IV	403	137	266			19	60	25	72	54	108	15	15	3	1
V	39	16	23			3	1	3	3	10	19				
VI	3	3				2		1							
VII	20	13	7			1	4	7	3	4		1			
UKUPNO	3.802	1.256	2.546	40	31	276	439	194	479	726	745	317	670	42	86
%	100	33,03	66,97	3,18	1,22	21,97	17,24	15,45	18,87	57,8	29,26	25,23	26,32	3,34	3,38
%	100	100		1,87		26,07		17,7		38,7		25,96		3,37	

Iz gornjih tabela može se zaključiti da je broj lica koja traže zapošljenje na početku i kraju 2002. godine, ostao praktično nepromijenjen. Po podacima Zavoda u toku 2002. godine, zaposlenje je dobilo 127 lica, slijedće stručne spreme:

Tabela 4. Broj upošljenih u periodu 01.01.2002. – 01.01.2003. godine po stručnoj spremi.

I	II	III	IV	V	VI	VI	
NK	PK	KV	Tehničari	VKV	VŠ	VSS	ukupno
38	0	29	40	0	7	13	127

Na osnovu podataka o licima koja traže zapošljenje, može se zaključiti da je ubedljivo veći broj nekvalifikovane, polukvalifikovane i kvalifikovane radne snage, u odnosu na više stručne spreme (VKV, VŠ i VSS), te da u dijelu nekvalifikovane, kvalifikovane, tehničara i visoke spreme dominiraju žene, a u broji VKV i VŠ veće je učešće muškaraca.

Ovi podaci mogu da budu od koristi u kreiranju programa obuke nezapošljenih i određivanju prioriteta u kreditiranju programa samozapošljavanja Zavoda za zapošljavanje.

UČEŠĆE OPŠTINE U UKUPNOM BDP, DP i ND

Učešće BDP, DP i ND opštine u ukupnom BDP, DP i ND Crne Gore je različito u periodu od 1997. do 2001. godine, i pokazuje znake oscilacije (tabele 1,2,3)

Tabela 1. Kretanje BDP u Crnoj Gori i opštini Rožaje

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
1997.	8 292 330	86 235	1,03
1998.	12 420 044	128 563	1,03
1999.	19 795 088	281 316	1,42
2000.	2 054 700	26 897	1,3
2001.	3 398 846	32 196	0,95

Tabela 2. Kretanje DP u Crnoj Gori i opštini Rožaje

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
1997.	4 123 250	38 441	0,93
1998.	6 103 842	69 623	1,14
1999.	10 557 277	160 150	1,51
2000.	998 333	14 105	1,41
2001.	1 780 303	19 982	1,12

Tabela 3. Kretanje ND u Crnoj Gori i opštini Rožaje

Godina	Crna Gora	Rožaje	%
1997.	3 107 576	25 198	0,81
1998.	2 864 453	48 839	1,70
1999.	8 195 670	113 674	1,39
2000.	672 019	8 574	1,27
2001.	1 404 701	15 676	1,11

*Napomena: 1997. 1998. i 1999. godina u hiljadama dinara.
2000. i 2001. godina u hiljadama DEM.*

Procenat učešća BDP, Opštine u BDP Crne Gore je opao u 2001-oj godini u odnosu na 1999. sa 1,42 % na 0,95 %, DP sa 1,51 % na 1,12 % i ND sa 1,39 % na 1,11 %.

BDP Opštine se uvećao u 2001-oj godini u odnosu na 2000. za 20 %, DP za 41% i ND za 82 %. U istoj godini u Crnoj Gori je BDP se uvećao za 65 %, DP za 78 % a ND čak za 2 puta.

BDP po stanovniku Opštine u 2001-oj godini iznosi 1 212 DEM, a u Crnoj Gori 5 132 DEM.

DP po stanovniku Opštine u 2001-oj godini iznosi 752 DEM, a u Crnoj Gori 2 688 DEM.

ND po stanovniku Opštine u 2001-oj godini iznosi 590 DEM, a u Crnoj Gori 2 121 DEM.

Ovi statistički podaci ukazuju da je rast BDP,DP i ND u 2001-oj godini u Opštini (26,6 %) mnogo sporiji nego u Crnoj Gori (117 %).

Uzroci ovakve pojave vjerovatno su kako objektivne (nestabilno okruženje), tako i subjektivne prirode (menadžment, kadrovska struktura, nelikvidnost i sl.). Ove uzroke tek treba detaljnije istražiti. Neminovnost ovakvog stanja je gubitak radnih mjesta i niski prihodi stanovništva i zajednice, t.j. niske i neredovne plate i nedostatak sredstava za investicije, odnosno osavremenjivanje tehnologije rada.